

ЗЕНОН АНТОНІШАК КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, МИТЕЦЬ
(до 80-річчя від дня народження)

джерелознавчий матеріал, що вияскравлює постать Михайла Вербицького. Вона спрямована не тільки на поглиблення наших знань про композитора, але скерована автором на підвищення самосвідомості українського народу. Маючи мистецтвознавчу вартість, публікація К. Студинського повинна бути введена до сучасного наукового обігу, що дасть можливість зайняти гідне місце серед загальнонаціональних науково-культурних надбань України.

1. Будзинський З. Де і коли народився композитор українського гімну? / Здіслав Будзинський // Бібліографія українознавства / упорядник і редактор Ю. Ясіновський. – Львів, 1994. – Вип. 2. – С. 66 – 68.

2. Зінькевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика: навчальний посібник / Олена Зінькевич, Юрій Чекан. – Чернівці: Книги, 2007. – 424 с.

3. Кліш А. Публіцистична та редакторсько-видавнича діяльність Кирила Студинського / Андрій

Кліш // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnuk_NB/2007_Vupysk_II/230-237.pdf

4. Людкевич С. Михайло Вербицький та українська суспільність / Станіслав Людкевич / С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи упор., ред., вступна стаття, прим Зеновії Штундер. – Львів: Дивосвіт, 1999. – Т. I. – С. 345 – 348.

5. Мельник І. Кирило Студинський – трагічна доля вченого / Ігор Мельник // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/13701>

6. Молчко У. Сидір Воробкевич – перший біограф Михайла Вербицького / Уляна Молчко // Молодь і ринок. – 2006. – № 8(23). – С. 108 – 112.

7. Студинський К. Нестор галицької музики – Михайло Вербицький. З нагоди 65-ліття його смерті / Кирило Студинський // Наша культура. – 1935. – Книга 9. – С. 544 – 553.

8. Українська музика: науковий часопис / редактори Ігор Пилатюк, Юрій Ясіновський, Уляна Граб. – Львів, 2015. – 264 с.

Стаття надійшла до редакції ..2016

УДК 78.071.1(477)(092)

Петро Гушоватий, професор кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЗЕНОН АНТОНІШАК – КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, МИТЕЦЬ
(до 80-річчя від дня народження)

Стаття містить матеріали про відомого на Прикарпатті самодіяльного композитора, хорового диригента, педагога Зенона Петровича Антонішака.

Ключові слова: диригент, хормейстер, хорове мистецтво, хор, самодіяльний композитор.
Літ. 7.

Петр Гушоватий, профессор кафедры методики музыкального воспитания и дирижирования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ЗЕНОН АНТОНІШАК – КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, ХУДОЖНИК
(к 80-летию со дня рождения)

Статья содержит материалы об известном на Прикарпатье самодеятельного композитора, хорового дирижера, педагога Зенона Петровича Антонішака.

Ключевые слова: дирижер, хормейстер, хоровое искусство, хор, самодеятельный композитор.

Petro Hushovatiy, Professor of the Music Education Methods and Conducting Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ZENON ANTONYSHAK AS A COMPOSER, TEACHER AND ARTIST
(The 80th anniversary of his birth)

The article contains the material about the famous Prykarpatskiy amateur composer, a choral conductor, a pedagogue, Zenon Petrovych Antonyshak.

Keywords: a conductor, a choirmaster, choral art, a choir, an amateur composer.

Постановка проблеми. Багата піснями Прикарпатська земля. Українська пісня за змістом, багатством музичної мови, глибиною і різноманітністю переживань, відбитих у ній, красою і мелодійністю посідає одне з перших місць серед народів світу. Пісня має

ЗЕНОН АНТОНІШАК КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, МИТЕЦЬ
(до 80-річчя від дня народження)

великий виховний вплив. “Саме вона (пісня) – пише Г. Ващенко, – підтримує свідомість національної єдності українського народу, любов до Батьківщини й пошану до себе” [1, 37].

Рівень соціальної культури суспільства визначається тим, як воно ставиться до своїх членів, гідних уваги й поцінування. На жаль, в цьому напрямку в Україні не все гаразд. Наша молодь незрідка краще обізнана з представниками різних рок груп, ніж з українськими композиторами та їхньою творчістю. Падає інтерес до неперевершеної української народної пісні. Глобалізація проникає не лише в сферу економіки, комунікації, інформації, а й у сферу культури.

Серед відомих діячів українського хорового мистецтва Львівщини у другій половині ХХ століття значне місце посідає талановитий диригент-хормейстер, музикант-педагог, активний подвижник на ниві української культури Зенон Петрович Антонішак, якому в цьому році виповнилося б 80 років.

Його авторські композиції у виконанні відомих хорових колективів та ансамблів України і нині милують слух численних шанувальників українського вокально-хорового мистецтва. Багато учнів З. Антонішака плідно працюють в царині української музичної культури по всій Україні і далеко за її межами. Серед них народні артисти України Ігор Кушплер, Іван Попович, Марія Шалайкевич; заслужені артисти України Мар'ян Шуневич, Іван Мацялко та багато інших відомих педагогів-музикантів. Разом з тим багатогранна діяльність його ще не отримала належного висвітлення у наукових дослідженнях.

Мета статті полягає в тому, щоб познайомити широке коло читачів, науковців, педагогів-музикантів з життям і діяльністю Зенона Антонішака.

Вклад основного матеріалу. Народився З. Антонішак на Лемківщині в освіченій національно свідомій родині. Батько його знав кілька іноземних мов, чудово грав на скрипці, а як службовець ще у тридцять роки об'їздив мало не пів-Європи. Мати мала неабияку творчу натуру була активісткою “Просвіти” в селі, брала участь у драматичному гуртку народного театру, мала добрий голос.

На столі в родині Антонішаків в найбільшій пошанівку були дві книги Святе Письмо і Шевченків “Кобзар”. І від батька і від матері Зенон успадкував все найкраще.

Дитячі роки малого Зенона припали на саму війну. Його сім'я стала жертвою сумнозвісної операції “Вісла”. Як пише Р. Соловчук:

“Антонішакам пощастило перебраться на нову землю без втрат, хіба zostавили на Лемківщині велику господарку. Спочатку опинилися в Бродах, далі село Млинки біля Журавного, а згодом Жидачів... Тут батько влаштувався на добру посаду керував хлібопекарнею. А малий Зеньо, так його пестливо називали в сім'ї, пішов до середньої школи, яку успішно закінчив. Також самотужки опанував акордеон та гітару, часто виступав на розмаїтих концертах і молодіжних забавах” [5, 5].

Після закінчення школи в 1953 році Зенон поступив на диригентський відділ Дрогобицького музичного училища, навчання в якому було перервано службою в Радянській армії. В 1960 році, після закінчення училища, майбутній композитор стає студентом диригентського факультету Львівської державної консерваторії імені Миколи Лисенка. Після року навчання на денній формі перевівся на заочну у зв'язку із запропонованою йому роботою в музичній школі м. Борислава на Львівщині. Консерваторію успішно закінчив в 1966 році за спеціальністю “Хорове диригування”. В Бориславі розпочалася його творча біографія. Разом з викладацькою роботою Зенон працює керівником хору в озокеритному рудоуправлінні, а далі були хор працівників медицини, хорова капела освітян “Промінь”, яка під його керівництвом отримала почесне звання “народна”. Але найтриваліший час працював З. Антонішак з хоровою капелю нафтовиків “Каменярь”. Цей колектив успадкував славні традиції “Бориславського Бояна”, що дивував високою виконавською майстерністю ще у 20-ті роки минулого століття, виступаючи на престижних концертах у Львові та навколишніх містах і селах.

Від червня 1966 року З. Антонішак штатний викладач кафедри методики музичного виховання, співів та хорового диригування Дрогобицького державного педагогічного інституту імені Івана Франка. З 1978 року Зенон Петрович працює на посаді старшого викладача кафедри. Як писав О. Яцків: “У його (Антонішака П.Г.) вузівській діяльності поєднувалися два взаємодоповнюючі крила: зрілий професіоналізм диригента-хормейстера і талант композитора-пісняря” [7, 15 – 16].

За дорученням ректорату університету і кафедри З. Антонішак очолив факультетську хорову капелю “Gaudeamus”. У репертуарному доробку колективу, поряд з обов'язковими тоді прославленими творами про Леніна, партію і всілякі комуністичні свята, були справжні шедеври української і світової музики: кантата “Радуйся,

ЗЕНОН АНТОНІШАК КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, МИТЕЦЬ
(до 80-річчя від дня народження)

ниво неполитая” М. Лисенка, “Вечорниці” П. Ніщинського, поема “Хустина” Л. Ревуцького, “Gloria” А. Вівальді, реквієм В. Моцарта та інші. Ще в 1970 році хор під керівництвом З. Антонішака виконав “Заповіт” М. Вербицького та духовний концерт М. Березовського “Не отвержи мене во время старости” з автентичним духовним текстом. Чільне місце в репертуарі хору займали твори Львівських композиторів. Зокрема А. Кос-Анатольського. Серед них “Нова Верховина”, “Коломия місто”, “Новорічна пісня”, “Гей, браття, опришки”, “Чотири воли пасуя” та багато інших. Окрасою репертуару колективу були твори на слова Т. Шевченка “Думи мої” Є. Козака, “Тече вода в синє море” Л. Ревуцького, “Сонце заходить” В. Іконника.

Хор “Gaudeamus” під орудою З. Антонішака провів понад 100 концертів як у Дрогобичі так і за його межами, мав низку записів на Львівському телебаченні.

Антонішак-композитор відомий багатьма творами, які з успіхом звучали і звучать на багатьох сценах регіону. Найбільшу популярність принесли йому блискучі естрадні пісні: тут його талант вилився сповна. Його побратимом-співатором був талановитий поет Ігор Нижник. Такі шедеври популярної музики, як “Краю-розмаю”, “Смерекове розлуння”, “На кичері”, “Ватра палає”, “Лелеки”, “Озерне”, “Зоріна” (всього понад двадцять зразків), відзначаються вишуканою мелодією, яскравим гармонійним вирішенням, глибоким національним колоритом. Більшість із них склали основу репертуару відомих інститутських колективів вокально-інструментального ансамблю “Веселка” (керівник доцент О. Яцків), вокально-хореографічного ансамблю “Пролісок” (керівники доценти Я. Кулешко, П. Гушоватий, С. Салій, Ю. Добуш). Слід зазначити, що ряд нотних зразків було втрачено, багато обробок народних пісень, перекладів та аранжувань, здійснених З. Антонішаком, ще потребують вивчення і систематизації [3].

Серед хорових зразків З. Антонішака переважають ті, в яких виявлена синівська любов до України: “Пісня про Україну” на вірші І. Нижника, “Краю мій” до слів відомої громадської і політичної діячки І. Сенік. А заклична маршова “Подаймо, браття, руки” на текст Є. Титикайла звучить особливо актуально сьогодні.

“Плече в плече гордо йти вперед,
З неволі тми до сонцесяйних мет,
Щоб волі дух у грудях не погас,
Любов свята нехай єднає нас.
Під маршу крок і тихий шепіт верб
Над нами знов і прапор наш і герб.

Хоч ворог нас гнобив, як тільки міг,
Народ не вмер і честь свою зберіг.

Подаймо, браття, руки, теплом наповнимо серця.

Борців сини й онуки стійкими будьмо до кінця”.

“Особливі спогади про п. Зенона, пише К. Сятецький, викликає у мене “Пісня про Україну” на слова І. Нижника. Цей твір, який остаточно опрацьовано автором для дуету, з першою назвою “В братерстві великому”, був написаний спеціально для мене у далекім 1970 році. З того часу цей шедевр займає у моїй творчій біографії чільне місце” [6, 54].

У стилі сучасної патріотичної пісні написаний хоровий твір на слова Д. Павличка “Вставай, Україно!” для двох солістів з супроводом жіночого та мішаного хорів і фортепіано. Ця маршова пісня має двочастинну музичну форму. Вона була написана як відгук на проголошення Україною своєї Незалежності.

Цікаву жанрову, але також танцювальну основу має пісня “Смерекове розлуння”, яка стала окрасою багатьох художніх колективів. О. Яцків згадував: “Пригадую передачу за участю ансамблю “Веселка” Дрогобицького педінституту на Львівському телебаченні, повністю присвячену доробку Антонішака-пісняря. Твір “Смерекове розлуння” мав стати своєрідною візиткою концерту, а тому записувався особливо уважно. Десь за півгодини до виходу програми в ефір почалась нервова шарпаніна цензор не пропустив текст другого куплету:

“Побіжу я крутояром,
Що повився, наче змії,
Хтось давно мене чекає
На стремніні крем’яній”

Довелося переписувати “Смерекове розлуння” заново. Але парадокс полягав у тому, що в ефір пішов саме перший варіант пісні звукооператор переплутав плівки, і все скінчилося якнайкраще” [7, 18].

Пісня “Краю-розмаю” у виконанні провідних співаків М. Шуневича та І. Поповича звучала не тільки на радіохвилях чи телеканалах, а навіть на найпрестижніших тоді сценах Москви, Києва. Ця пісня одна з перших пісень композитора.

“Знаменитий дует композитора “Краю-розмаю” пише О. Яцків, і сьогодні звучить актуально жоден рядок, ані в тексті, ані в музиці не вимагає змін.

“Вийду я схилами, гляну до обр’ю,
Мріють зелені сади.
Синіми долами, лонами лунними
Минуть у даль поїзди.

ЗЕНОН АНТОНІШАК КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, МИТЕЦЬ
(до 80-річчя від дня народження)

Краю-розмаю, Вітчизно моя,
Сонце весни над тобою сія
Рідну красу твою

Славлю привільною піснею я” [7, 25].

Автор, спираючись на інтонації вальсу, створює напрочуд колоритну лірико-патріотичну композицію, яка своїм поривчастим рефреном захоплює як слухачів, так і виконавців. Як і деякі наступні композиції, пісня “Краю-розмаю” має двочастинну музичну форму типу: заспів (сольний) приспів (вокальний дует, хор та фортепіанний супровід).

Професійний музичний аналіз деяких творів З. Антонішака зробив відомий музикознавець і композитор Р. Сов’як: “Рідні Карпатські гори, а в родинному Бориславі вони поруч, чудово оспівані і в пісні “Пливе туман”.

“Ой, погляну з високої, стрімкої гори.
Замріялись темні звори, дрімучі бори,
Над ярами, де джерела з-під каміння б’ють,
Задивилися смереки на вроду свою.
Пливе туман, пливе долинами,
Немов чабан отару з гір жене.
А синь небес піснями жайвори ними,
Зворушує, зворушує мене.”

Тут вокальна мелодика стилізована також в танцювальному, дводільному метро ритмі, але вже в характері, близькому до коломийок, із характерними для цього жанру інтонаціями висхідних чистих квінт, а також у висхідному секвенційному розвитку із синкопами. Композитор не боїться мелодичних повторів у рефрені, освіжаючи такі поспівки щоразу іншою гармонією.

Пісенно-танцювальна, також близька до коломийкових, мелодія характеризує пісню “У Іванка карі очі”. Разом з тим, не можна не відчуги тут впливу й деяких популярних у післявоєнний період танцювальних пісень типу фокстрот... Характерними для мелодичного стилю композитора є тут вже згадувані вище, неповно тактові музичні фрази з висхідним музичним розвитком, що асоціюються із подібними в пісні “Пливе туман” [4, 72 – 73].

Серед пісень, які мають ностальгійно-тужливі настрої, помітно вирізняється твір “Опале листя” (інші назви “Журба”, “Осіння пісня”). Пісня написана для соліста, вокального тріо з супроводом чоловічого хору. Вона стала окрасою репертуару відомого народного чоловічого камерного хору “Боян Дрогобицький” Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Солістами в цьому творі в різні часи були Степан Дацюк, Микола Багрій, Петро Турянський, Корнель Сятецький.

Це пісня-роздум. Тут панують елегантні ліричні інтонації. Композиторові вдалося блискуче втілити такі щемливі поетичні рядки свого побратима поета Ігоря Нижника:

Тремтить над нами осені крило,
І тихо ми питаємо в калини:
“Коли, коли з вітрами відгуло,
Куди майнуло літо зозулине?”
Сумним ключем летять у вирій дні,
Холоне, мовкне далина імлиста.
Не говори, не говори мені,
Про що задумалось опале листя.

Митець за життя зумів опублікувати небагато. Лише в 2004 році (уже після смерті композитора) автором цих рядків вдалося зібрати майже всю вокально-хорову спадщину композитора. В Дрогобицькому видавництві “Коло” побачив світ пісенний альбом Зенона Антонішака Смерекове розлуння: вокально-хорові твори Зенона Антонішака”. Не ввійшли до збірника твори, які були віднайдені пізніше. Це: “Вставай, Україно!” (сл. Д. Павличка), “Красуйся, Бориславе нафтовий” (сл. І. Нижника), “Трускавецька величальна” (сл. І. Нижника), естрадна пісня “Качетія” присвячена свободолюбному грузинському народові (її текст – це україномовний переспів, здійснений І. Нижником з поетичного твору Йосипа Нонешвілі) та обробки духовної пісні “Царю небесний”, ліричної “У горах Карпатах” (сл. муз. С. Воробкевича), стрілецької “Гей, зі Львова до Мукачєва” [2].

Пропонована збірка була першою спробою осмислення і впровадження до концертного обігу творчої спадщини Зенона Антонішака талановитого диригента, композитора і педагога, який належить до когорти видатних постатей ХХ сторіччя, що жили і діяли на Прикарпатті.

З. Антонішак був високопрофесійним фахівцем своєї справи, талановитим диригентом, організатором, розумним добрим педагогом. Він чудово володів залом, умів захопити слухача. Був він мудрий, витриманий, інтелігентний і дуже простий. Коли говорив, зал відразу ж замовкав й уважно слухав. У товаристві був цікавий і дотепний.

Аналізуючи композиторську та педагогічну спадщину активного музичного діяча, композитора, педагога Зенона Антонішака, треба сказати, що вона ще недостатньо вивчена й узагальнена, але водночас можна впевнено стверджувати, що своєю творчою працею він зробив вагомий внесок у розвиток хорової культури та збереження музичних фольклорних надбань нашого народу.

Підсумовуючи, ми стверджуємо, що вихований

МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕФАНІЇ НАГІРНОЇ У КОНТЕКСТІ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ТА ДІАСПОРИ

на кращих взірцях української хорової літератури, 3. Антонішак, як композитор, своєю пісенною творчістю продовжив і збагатив здобутки сучасної української авторської пісні.

Багатогранна, непересічна постать Зенона Антонішака увійшла в історію музично-педагогічного факультету (сьогодні Інституту музичного мистецтва) яскравим спалахом концентрованої і цілеспрямованої творчої діяльності, яка відповідала його життєвому кредо: бути потрібним і корисним людям, мистецтву хорового співу, просвітництву.

Помер З. Антонішак 23 липня 2001 року м. Бориславі.

Світла пам'ять про нього завжди залишиться в наших серцях.

1. Ващенко Г. Народна пісня і етнопедагогіка України // Народна творчість та етнографія. – Київ, 2001. – №1 – 2. – С. 30 – 37.

2. Гушоватий П. / упорядкування / Зенон Антонішак. Смерекове розлуння. Вокально-хорові твори. Дрогобич: Коло, 2004. – 67 с.

3. Гушоватий П., Яцків О. /упорядкування/ Зенон Антонішак: життя і творчість. Нариси. Спогади. Дослідження. – Дрогобич: Коло, 2005. – 78 с.

4. Сов'як Р. Його смерекове розлуння / Гушоватий П., Яцків О. /упорядкування/ Зенон Антонішак: життя і творчість. Нариси. Спогади. Дослідження. Дрогобич: Коло, 2005. – С. 69 – 76.

5. Соловчук Р. Недоспівана пісня Зенона Антонішака / Гушоватий П., Яцків О. /упорядкування/ Зенон Антонішак: життя і творчість. Нариси. Спогади. Дослідження. Дрогобич: Коло, 2005. – С. 3 – 14.

6. Сятецький К. Пам'ятні миті творчої наснаги / Гушоватий П., Яцків О. /упорядкування/ Зенон Антонішак: життя і творчість. Нариси. Спогади. Дослідження. – Дрогобич: Коло, 2005. – С. 53 – 57.

7. Яцків О. Мелодії. Співзвучні з музикою гір / Гушоватий П., Яцків О. /упорядкування/ Зенон Антонішак: життя і творчість. Нариси. Спогади. Дослідження. – Дрогобич: Коло, 2005. – С. 14 – 29.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2016

УДК 78.071.2(477)(092)

Ірина Кліш, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕФАНІЇ НАГІРНОЇ У КОНТЕКСТІ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ТА ДІАСПОРИ

Стаття присвячена висвітленню виконавсько-вокальної, педагогічної, журналістської та громадської діяльності Стефанії Нагірної – малої званої представниці музичної культури української діаспори.

Ключові слова: Стефанія Нагірна, спів, концерти, журналістика, педагогічна діяльність, громадське життя, діаспора.

Літ. 17.

Ірина Клиш, доцент кафедры народных музыкальных инструментов и вокала Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТЕФАНИИ НАГИРНОЙ В КОНТЕКСТЕ ВОКАЛЬНОГО ИСКУССТВА УКРАИНЫ И ДИАСПОРЫ

Статья посвящена раскрытию вокальной, педагогической, журналистской и общественной деятельности Стефании Нагирной – малоизвестной представительницы музыкальной культуры украинской диаспоры.

Ключевые слова: Стефания Нагирна, пение, концерты, журналистика, педагогическая деятельность, общественная жизнь, диаспора.

Iryna Clych, Associate Professor of the Folk Musical Instruments and Vocals Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE ART ACTIVITY OF STEPHANIYA NAHIRNA IN THE CONTEXT OF THE VOCAL ART OF UKRAINE AND DIASPORA

The article deals with the revealing of vocal, pedagogical, journalistic and public activity of Stefaniya Nahirna – the little-known representative of the musical culture of the Ukrainian and diaspora.

Keywords: Stefaniya Nahirna, singing, concerts, journalism, educational activities, the public life, diaspora.

Постановка проблеми. Мистецькі процеси, що тривають в українській діаспорі, є вагомим складовим українського культурного простору. Головною метою у різні часи була і залишається духовна консолідація українців усього світу в інтересах